

Haninge
kommun

Rapport om Behovsinventering - för romsk inkludering 2021

Innehåll

Bakgrund.....	3
Bostad.....	6
Arbete.....	8
Hälsa, social omsorg och trygghet.....	10
Kultur & språk	12
Civilsamhällets organisering.....	13
Utbildning.....	14

Bakgrund

Under 2015 Haninge kommun har genomfört en behovsinventering för romsk inkludering. Inventering samlades information från romerna boende i kommunen med kvalitativa intervjuer för att kunna se vilka insatser behövdes i utbildnings, arbetes och hälsoområdena. Kunskapen senare använts inom en ansökan till regeringskansliet för att bli en utvecklingskommun för romsk inkludering. Haninge kommun utvaldes som en av de fem utvecklingskommuner för romsk inkludering mellan 2016 och 2020.

Sedan 2015 har det flyttades x antal personer till Haninge kommun mellan 2015 och 2020. Bland dessa nyinflyttade har det funnits romer. Med att den sista inventering skedde under 2015, man vill se vilken effekt insatser har haft på de romer som bodde i kommunen under 2015 och tidigare som en utvecklingskommun samt kommunen vill ha lägeskoll på de romerna som har flyttats till kommunen efter 2015.

Intervjuer skedde på samma sett som den tidigare behovsinventeringen med kvalitativa intervjuer och en del av dess intervju svar har omvandlats till statistik. För att förenkla redovisning av resultatet från intervjuer har man delade upp dem man intervjuade i två kategorier, de nyinflyttade romer (Härefter NIR) och de romer som var bosatt i kommunen 2015 och tidigare (Härefter TBR). Därefter är dessa två grupper uppdelade i kön, ålder och den romska grupptillhörigheten.

Det är viktigt att uppdelade romer enligt grupptillhörighet också eftersom det kan finnas stora språkliga och kulturella variationer.

I Sverige är det romska folket delat in i fem grupper utifrån migrationen till Sverige.

- Svenska romer (talar oftast kelderash)

(Har kommit till Sverige runt 1800 till 1850 - talet från Rumänien via Ryssland)

- Utmordiska romer (talar oftast lovari)

(Har kommit till Sverige i slutet av 1950-talet från hela Europa)

- Nyanlända romer (talar oftast arli/gurbeti)

(Har kommit till Sverige i samband med kriget n Balkan på 1990-talet och fram)

- Finska romer (talar oftast kaalo)

(Har kommit till Sverige under 1600-1700-talen och i samband med arbetskraftsinvandringen på 1960-talet)

- Resandefolket (ibland nämnda som resande, talar oftast svensk romani)
(räknas som de första romerna i Sverige från 1500 - talet)

Eftersom denna gruppering är baserad på migration, tar det inte hänsyn till den faktiska variation som finns bland romer i Sverige. Till exempel kan de utomnordiska bestå av kelderash, arli, liksom lovari, lika mycket som den lovari kan tillhöra nyanlända eller Svenska migrerande grupp.

Vid inventering under 2015 bodde arli, gurbeti, kelderasha, lovara, polska romer, resande och enstaka individer från den finsk romska gruppen. Nedanför kan man se att romerna inom NIR kategorin flyttades till dem kommunelar där dem delade samma grupptillhörighet med TBR förutom den ny område Vega samt några nya hus i centralt Handen.

I kategorin TBR en den av de äldre romer som har intervjuades under inventering 2015 har gått bort, därför valde man att intervjua romerna som var under pensionsålder 2015 för denna rapport för att se vad deras omständigheter är i nuläge med att de är i pensionsålder. En stor del ungdomar intervjuades från TB kategorin för att se vad deras omständigheter är i nuläge som vuxna. Majoriteten av de intervjuade var kvinnor i den TBR kategorin, precis som den var med rapporten för 2015. Nedanför kan man se statistik på hur många blev intervjuade, vilken kön och ålder dessa tillhörd.

Ålder & kön	TBR	NIR
M 65 +	7	4
K 65 +	11	8
M 35-64	17	13
K 35-64	19	15
M 18-34	19	12
K 18-34	22	16

Totalt har man intervjuade 163 personer under våren och sommaren 2021. Många intervjuer skedde i gruppintervjuer och mer än hälften var enskilda intervjuer. Enligt de intervjuade finns det drygt 1 200 – 1 500 romer boende i Haninge kommun.

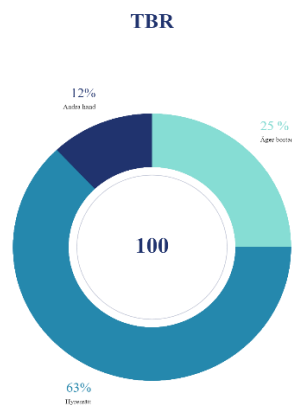
Regeringens strategi för romsk inkludering innehåller mål och åtgärder inom följande verksamhetsområden:

- bostad
- arbete
- hälsa, social omsorg och trygghet
- kultur och språk
- civilsamhällets organisering
- utbildning

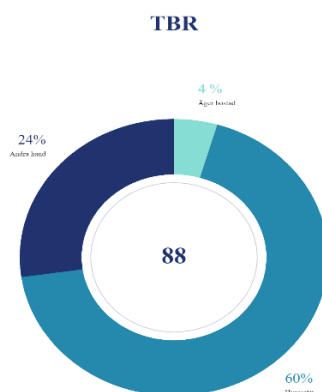
För att förenklar rapportering från intervjuer dispositionen kommer att följa samma struktur.

Bostad

När det gäller kategorin TBR en positiv utveckling har skett bland romerna 55 och yngre, majoriteten har hyresrätt eller har köpte och äger sin bostad och enstaka individer har bostad i andrahand. Däremot problematiken ligger bland äldre romer där majoriteten bor med sina barn eller i andrahand och har svårigheter med att läsa, skriva, kan lite om vårt man ska vända sig till att få hjälp samt har inte datakunskaper för att sätta sig bostadskössystemet.

I jämförelsen till kategorin NIR ser man skillnader. Det mer än dubbelt så många som bor i andrahand i jämförelse till TBR. Dessvärre majoriteten bland dem som bor i andrahand är yngre än 55 och en del bland dessa är på försörjningsstöd. Bland både TBR och NIR intervju personer har informerat om höga hyror i andrahand, mycket högre än de som hade förstahandskontraktet.

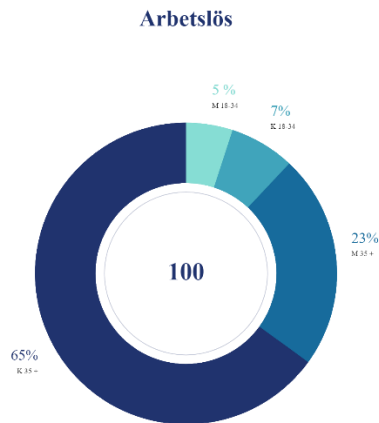
Många av dem i kategorin NIR bor i den nya område Vega med höga hyreskostnader i andrahand fast mer än hälften har hittade andra boendes alternativ tidigt hösten 2021, vilket

innebär att den andra hälften kan också hitta andra alternativ. Intervjuer har påvisade att dem som bodde i andrahand sett på det som en tillfällig lösning där man hade ingen andra alternativ, däremot dem äldre romer i pensionsålder ser på det som en tillfällig lösning och deras inkomster är för låga för att kunna sätta sig i kön till nyproduktioner. Romer i pensionsålder bland TBR för stöd och hjälp för att täcka hyreskostnader av vänner, familjen och välgörenhetsorganisationer som kyrkan men oftast deras pension räcker inte till maten när alt annat är betalad.

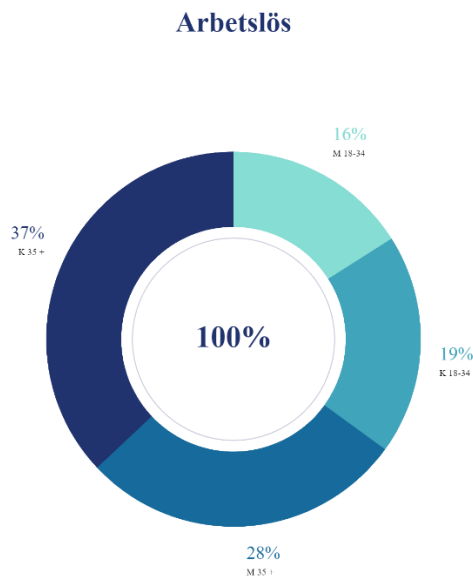
Förslag till åtgärd: En dialog måste etableras omkring romernas boende situation i pensionsålder med Social- och äldreförvaltning för att kunna se vilken stöd dessa äldre romer kan få.

Arbete

Arbetsituation har förbättrats i kategorin TBR fast allmänt det krävs fler åtgärder i situationer. Dem yngre romer (34 och yngre) och likadant bland män mellan 35-45 men däremot kvinnor har det sämre med att hitta arbete i ålder 35 och uppåt.

I kategorin NIR situationen ser ut mycket sämre. Arbetslösheten är hög i alla åldersgruppen och kön. Skillnaden mellan NIR och TBR är mest tydligt bland romerna 34 och yngre.

Utbildningsnivå är betydligt högre bland romerna i kategorin TBR än NIR och intervjuer visade att insatser kommunen har haft i samarbete med Arbetsförmedlingens kontor i Haninge, under perioden 2016-2020, har ledde till ett positivt resultat för de yngre romerna. En del av de intervjuade också påpekade att när en rom lyckades med att få ett bra jobb eller har gått färdigt en universitetsutbildning att de också blev uppmuntrade till att gå vidare samt fick stöd av dem andra som hade gått resan. Romerna 34 och under kände sig mer säkert i att vara öppet med sin romska identitet än dem som var äldre men även bland de unga finns det kvar en del som har upplevt diskriminering med att säga till arbetsgivare eller kunder att de är romer.

Kontrasten mellan TBR och NIR är diskussion omkring identiteten och utbildningsnivå. NIR såg på arbetsproblemtiken både som en diskrimineringsfråga och pga. eget kunskapsnivå i hur man söker ett jobb och att dem uppfyller inte vissa krav en arbetsgivare kan ha. TBR döljer den romska identiteten för att undvika diskriminering på arbetsmarknad och NIR använde samma strategi i samma streck utan hade fler upplevelser om diskriminering.

Förslag till åtgärd: Återta kontakt med Arbetsförmedlingskontor i Haninge för att etablera en kontaktperson som kan vara ett stöd i frågan samt hitta sätt att ge information och råd till NIR i arbetssökning. Mot TBR man måste ha fler insatser kopplade till kultur och språk för att förstärka identiteten bland romer och icke romer (se kultur och språk).

Hälsa, social omsorg och trygghet

Majoritet av intervjuer på pekade till brist på kunskap och information omkring hälsofrågor. Nedanför citerar man ett urval påpekande från intervjuer omkring hälsofrågor.

G: Hur menar ni att det finns brist på information omkring hälsofrågor?

M1: Man går till läkare med diabetes den säger ätt mindre, eller promenera, eller sänka på mängden kolhydrater. Jag frågar läkaren ”vad är kolhydrat” och jag bara får en länk till en sida och fattar inget.

M2: Jag har fått en tolk och den översatt till mig ordet ”glukos” till ”glukoso”. Det hjälpte inte!

G: Tolken lagde till ett ”o” på slutet av ordet för att göra det till romska?

M2: Det stämmer, och vartannat ord blir så där, så jag förstår fortfarande vad läkaren vill jag ska göra.

K1: Läkaren sa jag ska gå ner i vikt, och det gjorde jag, men senare fick jag ett hormonellt problem pga. den konstigt diet jag fick av en vän.

Personer citerade ovanför var över 60 men romerna under 35 hade liknande brister.

M3: Först sa läkaren jag måste ner i vikt pga. högbloodtryck sedan kom det fram att jag har strömma och han säger till mig att jag måste få upp ämnesomsättning och vet inte ens vad det är för något. När jag frågar han säger googla.

I genomsnitt majoriteten intervjuade hade liknande uttryck som dessa ovanför. När man frågade på vilket skulle vill de ha information och en stor andel tyckte att video klipp på sociala medier är ett bra sätt att kommunicera fram information omkring hälsofrågor.

När det gäller omsorg och trygghet, en del romer påpekade att mer måste göras mot små barn som har svårigheter med svenska. Språket kommer att andra omsorgsområde som äldre omsorg där majoriteten av äldre romer kan inte svenska, läsa eller skriva och behöver mer vägledning.

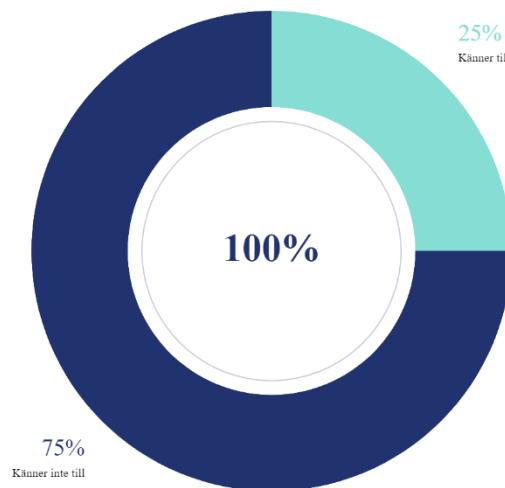
Under pandemin många äldre romer påpekade att de var instängde ensam och dem som var inte blev smittade och en del bland dessa gick bort. Många vill ha socialkontakt på något sätt med varandra, både fysisk och digitalt, men många har inte datakunskaper.

Förslag till åtgärd: Informera Social- och äldreförvaltning samt utbildningsförvaltning om omständigheter. Hitta lösningar för att få in språket i verksamheter i barn – och äldreomsorg. Se om möjligheter för återuppta träff möjligheter för äldre romer på äldre träffpunkten i Brandbergen och om det finns sätt undervisa där i lite datakunskaper så att dem kan kommunicera med andra digitalt.

Kultur och språk

Under pandemin kulturella aktiviteter har kommit till ett stop. NIR har inga kunskaper om den romska föreningen i kommunen, eller de olika aktiviteter föreningen driver och vad kommunen anordnar när det gäller det romska språket och kulturen. Bland NIR och TBR en majoritet känner inte till rätten till modersmålsundervisning i romani.

Modersmålsundervisning

Förslag till åtgärd: Information om bristen på kunskapen om rätten till modersmålsundervisning måste komma till dem ansvariga inom kommunen, samt behöver kommunen göra den romska kulturen och språket mer synlig i sitt kulturella ombud. Man måste över digitala möjligheter också.

Civilsamhällets organisering

Många aktiviteter inom Romsk kultur förening i Haninge kommun har kommit till ett stopp i samband med pandemin. Under intervjuer med NIR det har nämnts en del aktiviteter som föreningen driver som danskurser och idrott men majoriteten kände inte till det. Bland TBR en del aktiviteter har inte funnits så pass länge att många känner till att några har kommit igång. Föreningen driver inte bara aktiviteter för medlemmar men också engagerar romerna boende i kommunen i politiska frågor, sprider kunskap om nationella minoriteters lag, och om vad händer och pågår i kommunen när det beror romer och deras grannar.

Förslag till åtgärd: Enskilda mötena behövs mellan föreningen, Kultur – och fritidsförvaltning samt samordnare för romsk inkludering för att kunna förstärka det romska civilsamhället i kommunen.

Utbildning

I kategorin TBR har utbildningssituation förbättrades bland unga vuxna, samt kvinnornas utbildningsmöjligheter har ökat under 2016-2020, men har försämrats igen under pandemin, även om en del har gått digitala utbildningar.

TBR	M 35-60	K 35-60	M 18-34	K 18-
Gymnasium	35%	22%	80 %	92%
Grundskola	60%	35%	90%	95%
Komvux går	2%	10%		2%
Universitet går			25%	20%

I tabellen ser man att det få kvinnor som har klargjort grundskola. Under intervjuer har det visades sig att det har funnits en ökning under 2016-2020 men att den har försämrats under pandemin med att fler romska kvinnor hade ansvar att ta hand om äldre romer och den romska förälder nätverk kunde inte vara ett stöd i samma streck när det gällde barnomsorg.

K2: Många romska kvinnor hade det lättare med äldre träffar för romer, där dessa äldre fick stöd i praktiska frågor som att boka läkare tid, kontakt med försäkringskassa, bland annat, och den del kvinnor hade möjlighet att gå en kurs.

K3: Vi också fick lite stöd med att gå in föräldranätverket till vi hittade en riktig lösning.

G: Vad var det?

K3: Vi roterade lite med att ta hand om varandras barn. Det skulle vara bäst om de hade någon som kunde lite romska på dagis men detta hjälpte lite gran.

K2: Ja nu är det svår, äldre träff finns inte och det föräldranätverk har bara digitala aktiviteter för skolbarn.

Siffrorna för kategorin NIR var mycket sämre.

NIR	M 35-60	K 35-60	M 18-34	K 18-
Gymnasium	25%	15%	30 %	25%
Grundskola	40%	22%	45%	50%
Komvux går	15%	25%		5%
Universitet går				

Statistiken ovanför visar en lågutbildnings bland många. En del förklarar att man Komvux för att kunna ta bidraget från CSN annars klarar de inte av sina livkostnader.

När det gällde skolbarn bland båda kategorier en del påpekade att många romska barn behöver extra stöd i skolan eftersom de har föräldrar som inte kan hjälpa de hemma.

Förslag till åtgärd: Språkkunskaper för romska måste undersökas bland omsorgspersonalen i kommunen samt en dialog måste ske med HR på kommunen för att hitta ett sätt där den kan vara meriterade att kunna romska i jobb annonser där många romer bor inom äldre- och barnomsorg. Möjligheten måste undersökas också för att återuppta äldre träffar för romer. Vidare en informationskampagn måste genomföras minstående digitalt om procedurer omkring utbildning.